

Toelichting programma netwerkdag taalcoördinatoren | 5 april 2018 Landelijk Netwerk Taal

Plenair

Succesvolle lezers zijn betrokken lezers: over leesmotivatie, woordenschat en leesstrategieën | Roel van Steensel

Succesvolle lezers zijn betrokken lezers. Betrokken lezers zijn allereerst gemotiveerd om te lezen: ze steken energie in lezen, omdat ze lezen leuk, interessant of belangrijk vinden. Daarnaast lezen ze bewust en actief, dat wil zeggen: ze houden in de gaten of ze teksten nog begrijpen en ze grijpen in als ze iets niet meer snappen. Ze kunnen daarbij bovendien varen op hun kennis van de wereld. In mijn lezing ga ik in op de vraag hoe leesmotivatie, leesweerstand en leesangst een rol spelen in de leesvaardigheid van (taalzwakke) leerlingen en hoe leesmotivatie effectief bevorderd kan worden. Ook ga ik in op het leesproces en de rol die voorkennis en woordenschat daarin spelen en op de rol van leesstrategieën. Ik bespreek onder waarom woordenschat juist voor meertalige leerlingen van belang is en waar effectieve instructie in leesstrategieën van afhankelijk is.

Roel van Steensel is namens Stichting Lezen bijzonder hoogleraar Leesgedrag aan de Vrije Universiteit Amsterdam en universitair docent Onderwijswetenschappen aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

Begrijpend lezen: het belang van toepassen...! | Karin van de Mortel

Veel scholen richten het aanbod voor begrijpend lezen in met een methode. De tijd wordt besteed aan tekstbehandeling en het maken van reflectieve opdrachten over de tekst. Verkeerd? Nee, natuurlijk niet. De bestede onderwijstijd kan zeker effectief zijn als de leerlingen goed geïnstrueerd worden over de aanpak die nodig is om over het onderwerp van de bewuste tekst meer te weten te komen. Maar wat betekent in dit verband 'goed geïnstrueerd'? Goede instructie die het denken van leerlingen over een tekst bevordert, gebeurt door een leraar die hardop, het denken demonstreert, die voordoet hoe of leerlingen zouden kunnen denken om van de tekst te leren en die het denken met tekst gerelateerde opdrachten verder uitdaagt. Een effectieve instructie die wordt vormgegeven vanuit de kaders van een effectief direct instructiemodel waarbij de verantwoordelijkheid voor het leren geleidelijk verschuift van leraar naar leerling. CPS noemt deze handelwijze voor de instructie van Pearson & Gallagher (1984), *Gradual Release of Responsibility Instruction Model*, afgekort: GRRIM. (Zie voor verdere uitwerking: Förner, M. & Van de Mortel K., *Lezen... denken... begrijpen!* CPS 2014). Maar er is meer nodig dan dit. Deze vorm van het aanleren van vaardigheden is slechts 'oppervlakkig' leren (Hattie, 2016). De leerlingen hebben veel meer gelegenheid nodig om het geleerde te kunnen toepassen, ook op een hoger (denk- en of tekst) niveau. Dan ontstaat er transfer en leren ze echt (Van de Mortel K. & Ballering, C., *Verdiepend lezen*, CPS 2015) Daarvoor zijn er (veel) geschikte teksten nodig, de juiste aanpak, de goede vragen en formatief evalueren voor goed zicht op het leren van de leerlingen. Schoolteams kunnen voor het aanbod van teksten o.a. gebruikmaken van de (methodische) teksten van uit de wereld oriënterende vakgebieden. De presentatie zal zeker ingaan op de geschiktheid van (teksten) wereld oriënterende methoden om de ontwikkeling van het leesbegrip te stimuleren.

Karin van de Mortel volgde de Pedagogische Academie in Haarlem en studeerde Orthopedagogiek in Groningen en Psychodiagnostiek in Leiden. Ze was werkzaam als leerkracht, leerlingbegeleider en

algemeen schoolbegeleider en als Pabo-docente. Als specialist op het gebied van taal- en leesonderwijs coördineert ze bij CPS verschillende taal-leesprojecten in het (speciaal) basisonderwijs.

Ze ondersteunt schoolbesturen bij verandertrajecten, geeft lezingen en ze begeleidt scholen.

Daarnaast schreef zij diverse boeken over leesonderwijs zoals 'Lezen.... denken...begrijpen! En 'Grip op Leesbegrip' over begrijpend lezen; ze schreef 'Verdiepend lezen' en het 'Handboek technisch lezen voor het basisonderwijs'.

Keuzeprogramma in twee rondes

Motiverend technisch lezen | Audrey Machielsen

Informatieve sessie

Technisch leren lezen is een technisch vak. Door een kwalitatief goed aanbod kunnen veel kinderen leren lezen. Door vanaf jonge leeftijd de nadruk te leggen op motiverend lezen en het betrokkenheidsaspect van het lezen, vergroot je het plezier en werk je tevens aan het vergroten van de woordenschat, kennis van de wereld en leer je kinderen vanuit betrokkenheid de teksten te willen begrijpen. Tijdens het aanvankelijk leesproces wordt alleen gebruikt wat ten dienste staat van het leren lezen. Voortgezet technisch lezen wordt bereikt door de leerlingen jaarlijks ongeveer 25 leeftijdsadequate boeken te laten lezen. Er wordt dus geen methode gebruikt. Kinderen kiezen deze boeken zelf, en leerkrachten ondersteunen de kinderen bij dit keuzeprocess en bij het ontwikkelen van de eigen leesvoorkeur. Leerlingen sluiten lessen af met boekenbabbels en boekreclames om elkaar aan te steken in hun enthousiasme over een boek. Leerkrachten stralen leesplezier uit en lezen zelf ook tijdens de leesles.

***Audrey Machielsen** is senior innovatie- en organisatieadviseur bij de CED-groep. Ze heeft ruime ervaring in primair onderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs onder andere op het gebied van opbrengstgericht werken bij technisch lezen.*

De tekst centraal! | Heleen Buhrs

Op vrijwel alle basisscholen in Nederland worden lessen begrijpend lezen gegeven. Begrijpend leren lezen is een belangrijk vak binnen het onderwijscurriculum. De nadruk in het begrijpend leesonderwijs wordt tegenwoordig vooral gelegd op het aanleren en ontwikkelen van leesstrategieën. Uit onderzoek blijkt deze gekozen aanpak niet effectief. De strategieën worden als doel op zich gezien en de inhoud van de tekst wordt vergeten. In deze workshop wordt ingegaan op de vraag hoe je als leerkracht en binnen school effectief begrijpend leesonderwijs kunt realiseren.

***Heleen Buhrs** werkt als leerkracht po op de Alan Turingschool in Amsterdam. De Alan Turingschool is een van de vier winnaars van de Scholenwedstrijd en opende haar deuren in september 2016. Daarnaast heeft zij een artikel geschreven voor JSW over effectief begrijpend leesonderwijs. Dit artikel is hier te vinden. <http://www.jsw-online.nl/2017/07/03/gratis-artikel-over-effectief-begrijpend-leesonderwijs/>*

LIST in de praktijk | Ria Geerse en Evert Duvivier

De letters LIST staan voor: 'Lees Interventieproject voor Scholen met een Totaalaanpak', door scholen kort vertaald als 'Lezen IS Top'!

Kwesties die aan bod komen in deze workshop: Welke rollen moet de leerkracht zich eigen maken om de leerlingen zo uit te dagen dat ze gemotiveerde 'kilometerlezers' worden? Wat werkt om ook leerlingen die in eerste instantie niet lezen te verleiden tot lezen? Welke kennis en vaardigheden ontwikkelen leerkrachten bij LIST? Hoe motiveer je een team? Hoe motiveer je de leerkrachten? Wat zorgt voor de goede resultaten? En wat werkt er niet?

Ria heeft een tiental scholen begeleid met LIST en inmiddels drie met DENK! Daardoor heeft ze een ruime ervaring hoe scholen LIST en DENK! kunnen implementeren. Ria geeft deze workshop samen met een leerkracht van een LIST-school.

Ria Geerse is domeincoördinator Leren bij het Seminarium voor Orthopedagogiek van de Hogeschool Utrecht. Zij is vanuit die functie landelijk LIST-coördinator voor het SVO. **Evert Duvivier** is leerkracht groep 8 en kartrekker van LIST en DENK van de Vlissingseschoolvereniging

Uitdagend en functioneel taalonderwijs | Dolf Janson

Onze taal is rijk en gevarieerd. Daardoor kan ons taalgebruik flexibel zijn en afgestemd op de context waarin je die taal gebruikt. Je kunt passende woorden kiezen, je kunt de volgorde van woorden wijzigen, of juist woorden weglaten of toevoegen. Kortom, bij taal draait het steeds om de betekenis. De betekenis die de 'zender' eraan geeft en de betekenis die de 'ontvanger(s)' eraan geeft/geven. Als we ons dit realiseren, dan moet ons taalonderwijs deze rijkdom ook uitstralen. Dan passen daar geen voorgebakken lesjes met gesloten vragen en bijpassende antwoordenboekjes bij. Onze leerlingen verdienen het om deelgenoot te worden van al die mogelijkheden van taal, daarmee actief aan de slag te gaan en daaraan zelfvertrouwen te ontnemen. De rol van geschreven teksten maakt daar een vanzelfsprekend onderdeel van uit. In de lezing schetst Dolf Janson die bredere context en het verband met het gebruik van teksten.

Dolf Janson is zelfstandig onderwijsadviseur, daltonopleider, ontwikkelaar en auteur. Naast het schrijven en uitgeven van de spellingdidactiek *Op zoek naar letters*, verschenen recent van zijn hand de boeken *Uitdagend en functioneel taalonderwijs* en *Rekenonderwijs kan anders*. Meer info op www.janson.academy en www.hettaallab.nl

In gesprek over de visie op taalonderwijs | Curriculum.nu | Joanneke Prenger

In het traject Curriculum.nu buigen vanaf maart 2018 130 leraren, zo'n 20 schoolleiders en ruim 80 scholen zich over de vraag wat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen. Voor 9 leergebieden, waaronder ook taal/Nederlands. In verschillende stappen beantwoorden de teams de vraag wat leerlingen zouden moeten kennen en kunnen, wat er tot het onderwijscurriculum zou moeten behoren. De ontwikkelteams werken vier keer drie opeenvolgende dagen samen in zogenaamde ontwikkelsessies. De eerste sessie is 14 tot 16 maart. Tijdens deze sessie buigt het OT zich over hun visie op het taalonderwijs. Op de netwerdag delen we graag de opbrengst van deze sessie met de leden van het Landelijk Netwerk Taal. Kun jij je vinden in deze visie? Welke feedback of aanvullingen heb je nog? Praat mee tijdens deze interactieve sessie!

Joanneke Prenger werkt als leerplanontwikkelaar taal in het basisonderwijs bij SLO. Zij is betrokken bij diverse projecten voor het taalonderwijs en ondersteunt vanuit SLO het Ontwikkelteam Nederlands binnen Curriculum.nu. Vanuit SLO is ze ook hoofdredacteur van het tijdschrift *MeerTaal*, tijdschrift over taalonderwijs op de basisschool.